

ЗАКОН УКРАЇНИ

Про застосування допоміжних репродуктивних технологій

Цей Закон визначає організаційні основи, порядок та умови застосування допоміжних репродуктивних технологій в Україні.

Розділ I

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 1. Визначення термінів

У цьому Законі наведені нижче терміни вживаються в наступному значенні:

Анонімний донор – особа, яка надає свої репродуктивні клітини (сперму або ооцити (яйцеклітини), ембріони придатні для використання при лікуванні безпліддя шляхом застосування допоміжних репродуктивних технологій для будь-якої безплідної жінки (чоловіка) і залишається інкогніто та не розголошує свої персональні дані.

~~Безплідність~~ — захворювання репродуктивної системи, що визначається неможливістю досягти клінічної вагітності після дванадцяти місяців або більше регулярних незахищених статевих контактів.

Безплідність (безпліддя, непліддя, неплідність) – відсутність здатності до запліднення у жінок (жіноча безплідність) і у чоловіків (чоловіча безплідність), якщо впродовж року не настає вагітність, за умови регулярного статевого життя без використання контрацептивних засобів.

Генетичні батьки – подружжя (чоловік та жінка), із репродуктивних клітин яких сформувався ембріон, що має генетичний зв'язок з обома або одним із подружжя (чоловіком та/або жінкою).

Донація ооцитів (яйцеклітин), сперми – добровільна процедура надання особою власних ооцитів (яйцеклітин), сперми для використання при лікуванні безпліддя інших осіб шляхом застосування методик допоміжних репродуктивних технологій.

Донор репродуктивних клітин – чоловік або жінка, який або яка надають свої репродуктивні клітини (сперму або ооцити (яйцеклітини), придатні для використання при лікуванні безпліддя шляхом застосування методів допоміжних репродуктивних технологій.

Донори ембріонів – пацієнти програм допоміжних репродуктивних технологій, у яких після народження дитини залишилися у закладі охорони здоров'я кріоконсервовані ембріони, які вони на підставі письмової інформованої добровільної згоди надають іншим пацієнтам для проведення лікувальних програм допоміжних репродуктивних технологій.

Допоміжні репродуктивні технології – методики лікування безпліддя, за яких маніпуляції з репродуктивними клітинами, окремі або всі етапи підготовки репродуктивних клітин, процеси запліднення і розвитку ембріонів до переносу їх у матку здійснюються в лабораторних умовах поза організмом жінки (в умовах *in vitro*).

~~Екстракорпоральне запліднення — вид допоміжних репродуктивних технологій, що полягає в поєднанні сперматозоїда і яйцеклітини поза організмом жінки, розвитку утворення в результаті цього з'єднання ембріона і надалі перенесення даного ембріона в матку;~~

Ембріон – початкова стадія розвитку живого організму людини з моменту запліднення до завершення формування основних систем і органів (до 8 тижнів вагітності).

~~Запліднення “in vitro” — методика допоміжних репродуктивних технологій, в ході якої яйцеклітини запліднюються спермою в лабораторних умовах.~~

Запліднення «in vitro» (екстракорпоральне запліднення) – методика допоміжних репродуктивних технологій, в ході якого яйцеклітини запліднюються спермою поза межами жіночого організму в лабораторних умовах.

ІКСІ (ICSI) – методика вирішення проблеми безпліддя, при якому здійснюється введення сперми чоловіка або донора в цитоплазму ооцита (інтрацитоплазмична ін'єкція сперми).

Інсемінація – методика вирішення проблеми безпліддя, при якому здійснюється введення сперми чоловіка або донора в порожнину матки під час овуляції, що дає можливість подолати шийковий фактор безпліддя.

Кріоконсервація репродуктивних клітин, репродуктивних тканин, ембріонів – обробка, заморожування та зберігання репродуктивних клітин, репродуктивних тканин, ембріонів людини для подальшого використання при застосуванні методик допоміжних репродуктивних технологій.

Подружжя – чоловік та жінка, які перебувають у зареєстрованому шлюбі.

Посередник (агентство) – юридична особа або фізична особа – підприємець, яка налагоджує зв'язки між закладами охорони здоров'я, замінними (сурогатними) матерями, генетичними батьками, донорами, пацієнтами та іншими учасниками відносин у сфері допоміжних репродуктивних технологій (замінному (сурогатному) материнстві) з метою сприяння сторонам у реалізації їх прав та обов'язків, передбачених цим законом, іншими нормативно-правовими актами, договорами, тощо у сфері допоміжних репродуктивних технологій (замінному (сурогатному) материнстві), а також створення сприятливих умов для застосування допоміжних репродуктивних технологій (замінного (сурогатного) материнства), полегшення обігу інформації у сфері застосування допоміжних репродуктивних технологій (замінного (сурогатного) материнства) та інше.

Репродуктивні клітини – статеві клітини людини (ооцити (яйцеклітини), сперма).

Репродуктивні тканини – анатомічний матеріал, що отримано із статевих залоз людини.

Реципієнт – фізична особа, для лікування якої застосовується донорські репродуктивні клітини, тканини або ембріони.

~~Сурогатне (замінне) материнство — методика допоміжних репродуктивних технологій, в результаті якої ембріон людини, зачатий генетичними батьками, переноситься в організм сурогатної (замінної) матері для виношування і народження дитини, яка не є носієм генотипу сурогатної (замінної) матері, крім випадків, коли сурогатною (замінною) матір'ю є родичка генетичних батьків (бабуся, мама, донька, сестра, тітка, племінниця).~~

Замінна (сурогатна) матір – жінка, в організм якої, переноситься ембріон людини, зачатий генетичними батьками за допомогою допоміжних

репродуктивних технологій з метою виношування та народження дитини та яка не є носієм генотипу цієї жінки.

Замінне (сурогатне) материнство – методика допоміжних репродуктивних технологій, в результаті якої ембріон людини, зачатий генетичними батьками, переноситься в організм замінної (сурогатної) матері для виношування і народження дитини та яка не є носієм її генотипу.

TECA (TESA) – методика допоміжних репродуктивних технологій, при якому здійснюється добування (аспірація) сперми чоловіка або донора з тканини яєчка шляхом голкової біопсії декількох ділянок яєчок. Є інвазивною процедурою отримання сперматозоїдів.

Штучна інсемінація – методика допоміжних репродуктивних технологій, що полягає у введенні чоловічих статевих клітин в матку штучним шляхом.

2. Інші терміни вживаються у значеннях, наведених в Основах законодавства України про охорону здоров'я та інших законодавчих актах у сфері охорони здоров'я.

Стаття 2. Законодавство про допоміжні репродуктивні технології

~~Законодавство України про допоміжні репродуктивні технології базується на Конституції України та складається з Основ законодавства України про охорону здоров'я, інших законодавчих актів, що регулюють відносини з питань, пов'язаних з охороною здоров'я, цього Закону та інших прийнятих відповідно до них нормативно-правових актів.~~

Законодавство України про допоміжні репродуктивні технології базується на Конституції України та складається з цього Закону, Сімейного кодексу України, Цивільного кодексу України, Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я», Декларації про використання науково-технічного прогресу в інтересах миру і на благо людства (прийнята резолюцією 3384(XXX) Генеральної Асамблеї 1975 року), Конвенції ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок 1979 року, Загальної декларації про геном та права людини 1997 року, Конвенції про захист прав і гідності людини щодо застосування біології та медицини: Конвенції про права людини та біомедицину від 22.03.2002 та інших законодавчих актів, що регулюють відносини з питань, пов'язаних із допоміжними репродуктивними технологіями, а також міжнародних договорів.

Якщо міжнародним договором України, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, встановлені інші норми, ніж ті, що передбачені цим Законом, застосовуються норми міжнародного договору.

Стаття 3. Сфера застосування Закону

~~Цей закон регулює відносини пов'язані із застосуванням в Україні методик допоміжних репродуктивних технологій, що застосовуються при лікуванні безпліддя у громадян України, іноземців – громадян країн, у яких такі методи допоміжних репродуктивних технологій не заборонені законом, а у випадках, коли іноземці проживають не в країні громадянської належності, і законом країни проживання.~~

Дія цього Закону поширюється на фізичних осіб, у тому числі на громадян України, фізичних осіб-підприємців, іноземців та осіб без громадянства, а також на юридичних осіб, у тому числі на органи державної влади, заклади охорони здоров'я та інші підприємства, установи, організації незалежно від форми

власності, підпорядкування, діяльність яких пов'язана із проведенням лікувальних програм допоміжних репродуктивних технологій.

~~Стаття 4. Основні принципи застосування допоміжних репродуктивних технологій~~

~~Допоміжні репродуктивні технології застосовуються на таких принципах:~~
~~добровільність;~~
~~гуманність;~~
~~етичність;~~
~~захист основоположних прав і свобод людини;~~
~~контроль з боку держави за застосуванням допоміжних репродуктивних технологій;~~
~~анонімність і конфіденційність.~~

Розділ II

ОРГАНІЗАЦІЙНІ ОСНОВИ ЗАСТОСУВАННЯ ДОПОМІЖНИХ РЕПРОДУКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Стаття 4. Державна політика у сфері застосування допоміжних репродуктивних технологій

Формування та реалізацію державної політики у сфері застосування допоміжних репродуктивних технологій та здійснення діяльності, пов'язаної з допоміжними репродуктивними технологіями, у межах своїх повноважень забезпечують Кабінет Міністрів України, центральні та місцеві органи виконавчої влади.

Державна політика у сфері застосування репродуктивних технологій спрямовується на:

- забезпечення формування державної політики у сфері застосування допоміжних репродуктивних технологій шляхом її приведення у відповідність із запитом суспільства та міжнародного досвіду;
- ефективне регулювання та контроль застосування та використання репродуктивних технологій;
- організацію **навчання та безперервного** підвищення кваліфікації спеціалістів, які працюють у сфері застосування допоміжних репродуктивних технологій;
- розроблення стандартів якості медичної допомоги при застосуванні допоміжних репродуктивних технологій та контролю за їх дотриманням відповідно до вимог чинного законодавства України;
- додержання прав **замінних (сурогатних)** матерів, народжених ними дітей при застосуванні допоміжних репродуктивних технологій, у порядку, встановленому цим Законом та іншими законами України;
- забезпечення захисту прав **замінних (сурогатних)** матерів та генетичних батьків дитини на усіх етапах застосування допоміжних репродуктивних технологій;
- надання психологічної підтримки та правової допомоги усім учасникам договору про **замінне (сурогатне)** материнство;
- забезпечення дотримання основних принципів застосування допоміжних репродуктивних технологій;

- координацію діяльності органів виконавчої влади у сфері застосування допоміжних репродуктивних технологій;
- розвиток міжнародного співробітництва у цій сфері.

Держава забезпечує здійснення активної інформаційної політики у сфері застосування допоміжних репродуктивних технологій шляхом інформування населення та підвищення обізнаності громадян щодо правового регулювання відносин у сфері застосування допоміжних репродуктивних технологій.

Держава сприяє здійсненню громадського контролю за застосуванням допоміжних репродуктивних технологій та/або здійсненням діяльності, пов'язаної з допоміжними репродуктивними технологіями, об'єднаннями громадян відповідно до закону.

Стаття 5. Державне регулювання відносин при застосуванні допоміжних репродуктивних технологій

Регулювання відносин у сфері застосування допоміжних репродуктивних технологій здійснюють Кабінет Міністрів України та центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я, інші органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування в межах їх повноважень, визначених законом.

~~Повноваження Кабінету Міністрів України у сфері застосування допоміжних репродуктивних технологій:~~

До повноважень Кабінету Міністрів України у сфері проведення лікувальних програм допоміжних репродуктивних технологій належать:

- забезпечення ~~проведення~~ **формування** державної політики у сфері застосування допоміжних репродуктивних технологій;
- розроблення, **затвердження** і **контроль над виконанням** загальнодержавних програм у сфері застосування допоміжних репродуктивних технологій;
- забезпечення розвитку і державної підтримки науково-технічного та інноваційного потенціалу у сфері застосування допоміжних репродуктивних технологій;
- ~~затвердження порядку перевезення репродуктивних клітин, ембріонів і тканин в межах України, їх зберігання та утилізації, ввезення репродуктивних клітин, ембріонів і тканин на митну територію України;~~
- затвердження порядку ввезення репродуктивних клітин, ембріонів і тканин на митну територію України та вивезення за межі території України;**
- затвердження порядку перевезення репродуктивних клітин, ембріонів і тканин в межах України та їх зберігання;**
- ~~затвердження порядку утворення та роботи комісій з розгляду документів осіб, які бажають скористатись послугами сурогатного (замінного) материнства в закладах охорони здоров'я та жінок, які погодилися бути сурогатними (замінними) матерями;~~
- забезпечення розвитку міжнародного співробітництва у сфері застосування програм допоміжних репродуктивних технологій;

- здійснення інших повноважень відповідно до міжнародних договорів, ратифікованих Верховною Радою України, Конституції України, цього Закону, інших законів України.

~~Повноваження центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я, щодо застосування допоміжних репродуктивних технологій:~~

До повноважень центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я, у сфері проведення лікувальних програм допоміжних репродуктивних технологій належать:

- 1) ~~забезпечує формування та реалізацію державної політики у сфері застосування допоміжних репродуктивних технологій та вносить Кабінету Міністрів України пропозиції щодо її вдосконалення;~~
- 2) ~~розробляє та приймає нормативно-правові акти з питань застосування допоміжних репродуктивних технологій;~~
- 3) ~~затверджує примірний табель матеріально-технічного оснащення закладів охорони здоров'я та фізичних осіб-підприємців, які надають послуги з застосування допоміжних репродуктивних технологій;~~
- 4) ~~затверджує умови та порядок застосування допоміжних репродуктивних технологій;~~
- 5) ~~затверджує перелік медичних показань та медичних протипоказань до застосування допоміжних репродуктивних технологій, а також порядок проведення медичних оглядів та обстеження пацієнта, відносно якого передбачається застосування допоміжних репродуктивних технологій;~~
- 6) ~~затверджує перелік медичних протипоказань для донорів репродуктивних клітин, тканин та порядок проведення медичного огляду донора;~~
- 7) ~~затверджує форму зразка письмової поінформованої згоди потенційного донора перед початком донації;~~
- 8) ~~вживає заходів для забезпечення міжнародного співробітництва та обміну інформацією з уповноваженими органами інших держав;~~
- 9) ~~затверджує умови та порядок кріоконсервації клітин, тканин та ембріонів;~~
- 10) ~~затверджує строк зберігання репродуктивних клітин, ембріонів, тканин;~~
- 11) ~~затверджує перелік захворювань, при яких допускається вибір статі майбутньої дитини під час застосування допоміжних репродуктивних технологій;~~
- 12) ~~здійснює організацію підвищення кваліфікації спеціалістів, які долучаються до застосування допоміжних репродуктивних технологій;~~
- 13) ~~здійснює контроль за дотриманням стандартів якості медичної допомоги при застосуванні допоміжних репродуктивних технологій;~~
- 14) ~~здійснює інші повноваження відповідно до Конституції України, цього Закону та інших законів України;~~
- 15) ~~здійснює контроль та нагляд за дотриманням ліцензійних умов провадження господарської діяльності з медичної практики.~~

Повноваження місцевих державних адміністрацій:

- ~~1) утворення комісії з розгляду документів осіб, які бажають скористатись послугами сурогатного (замінного) материнства в закладах охорони здоров'я та жінок, які погодилися бути сурогатними (замінними) матерями;~~
- ~~2) виконання державних і регіональних програм з застосування допоміжних репродуктивних технологій, а також здійснення інших повноважень відповідно до закону;~~
- ~~3) затвердження програм розвитку застосування допоміжних репродуктивних технологій у Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі.~~

1) забезпечення реалізації державної політики у сфері проведення лікувальних програм допоміжних репродуктивних технологій та внесення Кабінету Міністрів України пропозицій щодо її вдосконалення;

2) розробка та прийняття відповідно до закону нормативно-правових актів з питань застосування допоміжних репродуктивних технологій;

3) затвердження порядку застосування допоміжних репродуктивних технологій;

4) здійснення заходів контролю та інспектування діяльності щодо суб'єктів господарювання з питань проведення лікувальних програм допоміжних репродуктивних технологій з метою перевірки вимог щодо безпеки та доцільності проведення вищезазначених програм; здійснення контролю та нагляду за дотриманням ліцензійних умов провадження господарської діяльності з медичної практики;

5) визначення видів допоміжних репродуктивних технологій;

6) затвердження етапів лікувальних програм допоміжних репродуктивних технологій;

7) затвердження переліку медичних протипоказань для донорів репродуктивних клітин, умов застосування допоміжних репродуктивних технологій, показників та вимог до проведення лікувальних програм допоміжних репродуктивних технологій;

8) затвердження порядку проведення медичного огляду донорів репродуктивних клітин;

9) затвердження вимог і порядку донації репродуктивних клітин та ембріонів;

10) вжиття заходів для забезпечення міжнародного співробітництва та обміну інформацією з уповноваженими органами інших держав;

11) затвердження строку зберігання репродуктивних клітин, ембріонів, тканин;

12) забезпечення організації підвищення кваліфікації спеціалістів, які працюють у проведенні лікувальних програм допоміжних репродуктивних технологій;

13) здійснення контролю за дотриманням стандартів якості медичної допомоги при застосуванні допоміжних репродуктивних технологій;

14) затвердження норм харчування для замінних (сурогатних) матерів та рекомендації щодо складання відповідних наборів продуктів;

15) здійснення інших повноважень відповідно до Конституції України, цього Закону та інших законів України.

4. До повноважень Ради Міністрів Автономної Республіки Крим, місцевих державних адміністрацій у сфері проведення лікувальних програм допоміжних репродуктивних технологій належать:

1) формування комплексів регіональних заходів для реалізації проведення лікувальних програм допоміжних репродуктивних технологій, що передбачають фінансування за рахунок коштів місцевих бюджетів;

2) забезпечення реалізації державної політики у проведенні лікувальних програм допоміжних репродуктивних технологій у Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі;

3) затвердження програм розвитку застосування допоміжних репродуктивних технологій у Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі;

4) здійснення інших повноважень відповідно до закону.

Стаття 6. Умови застосування допоміжних репродуктивних технологій

~~Допоміжні репродуктивні технології застосовуються за медичними показаннями та письмово оформленою заявою пацієнтів відповідно до чинного законодавства в закладах охорони здоров'я будь-якої форми власності, що мають ліцензію на провадження господарської діяльності з медичної практики, що передбачає право надання медичної допомоги із застосуванням допоміжних репродуктивних технологій, забезпечені необхідним оснащенням та обладнанням визначеним центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я.~~

~~Донація ооцитів (яйцеклітин), сперми, тканин та методики допоміжних репродуктивних технологій здійснюється виключно в акредитованих закладах охорони здоров'я.~~

~~При наявності медичних показань може бути проведена редукція, яка полягає у виконанні медичного втручання по зменшенню числа ембріонів. Перелік медичних показань та порядок для проведення редукції встановлюються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я.~~

~~Обов'язковою умовою застосування допоміжних репродуктивних технологій є генетичний зв'язок майбутньої дитини із генетичними батьками та/або з одним із генетичних батьків.~~

~~Інші умови та порядок застосування допоміжних репродуктивних технологій встановлюються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я.~~

Стаття 6. Заклади охорони здоров'я, що застосовують допоміжні репродуктивні технології

1. Допоміжні репродуктивні технології застосовуються медичними працівниками в закладах охорони здоров'я будь-якої форми власності, що мають ліцензію на провадження господарської діяльності з медичної практики, забезпечені необхідним оснащенням та обладнанням.

2. Донація репродуктивних клітин і тканин та методика замінного (сурогатного) материнства здійснюється виключно в акредитованих закладах охорони здоров'я.

Стаття 7. Ліцензування господарської діяльності при проведенні лікувальних програм із застосуванням допоміжних репродуктивних технологій

1. Господарська діяльність при проведенні лікувальних програм із застосуванням допоміжних репродуктивних технологій не підлягає окремому ліцензуванню.

2. Обов'язковою умовою для проведення лікувальних програм допоміжних репродуктивних технологій є наявність ліцензії на провадження господарської діяльності з медичної практики у порядку, встановленому законом України «Про ліцензування видів господарської діяльності».

Стаття 7. Особи, щодо яких застосовуються допоміжні репродуктивні технології

Повнолітня жінка або чоловік (громадяни України, а також іноземці — громадяни країн, у яких такі методи допоміжних репродуктивних технологій не заборонені законом, а у випадках, коли іноземці проживають не в країні громадянської належності, і законом країни проживання) за медичними показаннями та за відсутності медичних протипоказань мають право на застосування щодо них лікувальних програм допоміжних репродуктивних технологій згідно з порядком та умовами, встановленими чинним законодавством.

Перелік медичних показань та медичних протипоказань до застосування допоміжних репродуктивних технологій, а також порядок проведення медичних оглядів та обстеження пацієнта, відносно якого передбачається застосування допоміжних репродуктивних технологій, визначається центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я.

Правом на застосування допоміжних репродуктивних технологій можуть скористатися виключно дієздатні жінка та чоловік, які перебувають у шлюбі між собою більше двох років за наявності їх письмової спільної добровільної інформованої згоди на здійснення медичного втручання та застосування допоміжних репродуктивних технологій.

Верхній граничний вік осіб, щодо яких застосовуються допоміжні репродуктивні технології:

сурогатна (замінна) матір — 21–35 років;

особи, які можуть стати генетичними батьками — 18–45 років.

Стаття 8. Умови та порядок застосування допоміжних репродуктивних технологій

1. Правом на застосування допоміжних репродуктивних технологій можуть скористатися жінка та чоловік, які перебувають у зареєстрованому шлюбі або проживають однією сім'єю та перебувають у незареєстрованому шлюбі, за наявності їх спільної письмової інформованої добровільної згоди на здійснення медичного втручання.

За відсутності медичних протипоказань штучна інсемінація може також здійснюватися за бажанням жінки, яка не перебуває у шлюбі (медико-соціальні показання), за наявності її письмової інформованої добровільної згоди на здійснення медичного втручання.

Повнолітня жінка або чоловік мають право за медичними показаннями та за відсутності медичних протипоказань на проведення щодо них лікувальних програм допоміжних репродуктивних технологій згідно з порядком та умовами застосування допоміжних репродуктивних технологій.

2. Перелік медичних показань та медичних протипоказань до застосування допоміжних репродуктивних технологій, а також порядок та умови проведення медичного огляду пацієнта, відносно якого передбачається застосування допоміжних репродуктивних технологій, визначається центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я.

3. Верхній граничний вік для пацієнтів, яким застосовуються допоміжні репродуктивні технології, визначається лікарем-акушером-гінекологом закладу охорони здоров'я в кожному випадку індивідуально.

4. При застосуванні допоміжних репродуктивних технологій можуть бути використані репродуктивні клітини пацієнтів, донорські репродуктивні клітини, репродуктивні тканини або ембріони.

5. Обов'язковою умовою перед застосуванням допоміжних репродуктивних технологій є генетична діагностика на відсутність генетичних захворювань, яка дозволяє відібрати генетично здорові клітини, тканини, ембріони.

Стаття 8. Особи, щодо яких не можуть застосовуватися допоміжні репродуктивні технології

Не можуть скористатися допоміжними репродуктивними технологіями подружжя, де чоловік або дружина:

раніше застосовували методики допоміжних репродуктивних технологій з метою народження дитини, але при цьому відмовилися від народженої дитини;

за станом здоров'я потребують постійного стороннього догляду;

були усиновлювачами (опікунами, піклувальниками, прийомними батьками, батьками-вихователями) дитини, але усиновлення було скасовано або визнано недійсним (було припинено опіку, піклування чи діяльність прийомної сім'ї або дитячого будинку сімейного типу) з їхньої вини;

позбавлені батьківських прав, якщо ці права не були поновлені;

перебувають на обліку або на лікуванні у психоневрологічному чи наркологічному диспансері;

зловживають спиртними напоями або наркотичними засобами;

не мають постійного місця проживання та постійного заробітку (доходу);

були засуджені за кримінальні правопорушення проти життя і здоров'я, волі, честі та гідності, статевої свободи та статевої недоторканості особи, проти громадської безпеки, громадського порядку та моральності, у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів, а також за злочини, передбачені статтями 148, 149, 150, 150-1, 164, 166, 167, 169, 181, 324 Кримінального кодексу України, або мають непогашену чи не зняту в установленому законом порядку судимість за вчинення інших кримінальних правопорушень;

є особами без громадянства.

Стаття 9. Умови та порядок застосування замінного (сурогатного) материнства

1. Методикою замінного (сурогатного) материнства можуть скористатись виключно подружжя (чоловік та жінка), які перебувають у зареєстрованому шлюбі не менше одного року за наявності медичних показань, при яких виношування та /або народження дитини фізіологічно неможливе або пов'язане із ризиком для життя та здоров'я такої пацієнтки та/або дитини.

2. Обов'язковими умовами застосування методики замінного (сурогатного) материнства є:

письмова заява пацієнтів у довільній формі;

письмова інформована добровільна згода чоловіка заміної (сурогатної) матері (у випадку якщо перебуває у шлюбі);

генетичний зв'язок майбутньої дитини із генетичними батьками та/або з одним із генетичних батьків та відсутність генетичного зв'язку дитини із заміною (сурогатною) матір'ю. Дозволяється виношування дитини, при застосуванні методики замінного (сурогатного) материнства, родичами генетичних батьків (бабусею, матір'ю, сестрою, тіткою, племінницею).

3. Особиста присутність в закладі охорони здоров'я генетичних батьків (подружжя) та заміної (сурогатної) матері перед початком застосування методики замінного (сурогатного) материнства є обов'язковою.

4. Не допускається вирішення проблеми безпліддя за допомогою методики замінного (сурогатного) материнства наступними категоріями громадян:

1) особа, позбавлена батьківських прав або була усиновлювачем (опікуном, піклувальником) і таке усиновлення визнане недійсним або скасованим у встановленому законодавством порядку;

2) особи, які визнані судом недієздатними або обмежено дієздатними;

3) особи, які визнані судом винними у вчиненні тяжкого або особливо тяжкого злочину і судимість яких не погашена.

Не можуть скористатися методикою замінного (сурогатного) материнства особи однієї статі.

~~Стаття 9. Умови та порядок застосування сурогатного (замінного) материнства~~

~~Сурогатне (замінне) материнство застосовується шляхом укладення договору про сурогатне (замінне) материнство.~~

~~Обов'язковою умовою застосування методики сурогатного (замінного) материнства є наявність у пацієнтки медичних показань, при яких виношування та /або народження дитини фізіологічно неможливе або пов'язане з ризиком для життя та здоров'я такої пацієнтки та/або дитини.~~

Стаття 10. Вимоги до жінки, яка може бути сурогатною (замінною) заміною (сурогатною) матір'ю

Сурогатною (замінною) **Замінною (сурогатною)** матір'ю може бути **повнолітня** дієздатна жінка у віці з 21 до 35 років, яка не має медичних протипоказань для виношування та/або вагітності та пологів, має власну народжену нею здорову дитину без вроджених вад розвитку та надала письмову добровільну інформовану згоду на медичне втручання з метою застосування допоміжних репродуктивних технологій.

Замінна (сурогатна) матір не може одночасно бути донором яйцеклітини по відношенню до жінки, яка уклала з нею договір про **замінне (сурогатне)**

материнство та мати безпосередній генетичний зв'язок із дитиною, яку вона виношує.

Замінною (сурогатною) матір'ю не може бути жінка, яка:
визнана судом недієздатною або обмежено дієздатною;
позбавлялася судом батьківських прав або була обмежена в них;
була усиновлювачем (опікуном, піклувальником) дитини, але усиновлення було скасовано або визнано недійсним (було припинено опіку чи піклування) з її вини;

має судимість за злочини проти прав та свобод дитини або притягувалася до відповідальності за насильство в сім'ї;

перебуває на обліку або на лікуванні у психоневрологічному чи наркологічному диспансері;

зловживає спиртними напоями або наркотичними засобами;

не має постійного місця проживання;

перебуває під слідством і судом у кримінальній справі.

Стаття 11. Права та обов'язки **замінної (сурогатної) матері**

Замінна (сурогатна) матір має право **на**:

- **на** утримання генетичними батьками під час вагітності та пологів;
- **на** отримання від них компенсації за виношування та народження дитини;
- **на** отримання від них компенсації за втрачений заробіток в період виношування дитини, пологів та післяпологовий період;

- **на** отримання матеріального відшкодування у разі спричинення шкоди здоров'ю в результаті застосування методики **замінного (сурогатного)** материнства.

- **на** реабілітацію за рахунок генетичних батьків після народження дитини у разі обмеження повсякденного функціонування;

- **на** надання психологічної підтримки в разі необхідності після народження дитини за рахунок генетичних батьків.

- **отримання повної та достовірної інформації про стан свого здоров'я та перебіг вагітності;**

- **отримання інформації про процедуру замінного (сурогатного) материнства, строки застосування, можливі ризики, побічну дію та можливі ускладнення, медичні та правові наслідки, а також про альтернативні методи надання медичної допомоги;**

- **переривання вагітності у разі виникнення загрози її життю та за наявності медичних показань, підстави яких зазначені у Переліку підстав, за наявності яких можливе штучне переривання вагітності, строк якої становить від 12 до 22 тижнів, затвердженим Кабінетом Міністрів України.**

Замінна (сурогатна) матір зобов'язана:

- надати повну інформацію про своє фізичне, психічне та репродуктивне здоров'я;

- під час виношування та народження дитини дотримуватись рекомендацій та приписів лікуючого лікаря;

- постійно слідкувати за своїм здоров'ям та вести здоровий спосіб життя;

- повідомляти генетичних батьків про протікання вагітності та пологів;

- передати після народження дитину генетичним батькам у встановлений договором строк;

- не розголошувати дані, які стали відомі в результаті укладення договору **замінного (сурогатного)** материнства, в тому числі – інформацію про генетичних батьків та про факт виношування та народження дитини за допомогою **замінного (сурогатного)** сурогатного (замінного) материнства;

- проінформувати заклад охорони здоров'я, в якому будуть проходити пологи, про застосування методики **замінного (сурогатного)** сурогатного (замінного) материнства;

- оформити та передати генетичним батькам письмову нотаріально посвідчену заяву зі згодою на реєстрацію їх батьками народженої дитини (дітей) в органах реєстрації актів громадянського стану, медичну документацію, зокрема медичне свідоцтво про народження дитини (дітей) та інші документи, необхідні для здійснення реєстрації народження дитини (дітей).

~~**Стаття 12. Облік осіб, які бажають скористатись послугами застосування сурогатного (замінного) материнства в Україні та жінок, які мають намір стати сурогатними (замінними) матерями**~~

~~В обласних державних адміністраціях утворюються комісії з розгляду документів осіб, які бажають скористатись послугами сурогатного (замінного) материнства в закладах охорони здоров'я та жінок, які мають намір стати сурогатними (замінними) матерями.~~

~~Комісії утворюються з представників органів опіки та піклування, структурних підрозділів з питань охорони здоров'я та структурних підрозділів з питань соціального захисту населення обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій, представників Головних управлінь Національної поліції відповідної області, міста Києва та Севастополя.~~

~~Комісії ведуть облік осіб, які бажають скористатись послугами застосування сурогатного (замінного) материнства в Україні та жінок, які мають намір стати сурогатними (замінними) матерями, а також перевіряє надані документи та інформацію щодо відеутності підстав для відмови особам у наданні послуг з застосування методики сурогатного материнства.~~

~~За відеутності підстав для відмови у наданні послуг з застосування методики сурогатного материнства, комісія видає довідку про відеутність підстав для відмови у застосуванні методики сурогатного материнства.~~

~~Довідка про відеутність підстав для відмови у застосуванні методики сурогатного материнства надається особам, які бажають скористатись послугами застосування сурогатного (замінного) материнства в Україні нотаріусу під час посвідчення договору про сурогатне (замінне) материнство.~~

~~Іноземці, які бажають скористатись послугами застосування сурогатного (замінного) материнства в Україні, мають подати до Комісії наступні документи:~~

~~паспорт;~~

~~документи, які засвідчують укладення шлюбу;~~

~~довідку про медичні показання, які дають підстави застосування сурогатного материнства;~~

~~лист, з консульської/посольської установи країни походження/постійного проживання подружжя, що посвідчує те, що застосування методики сурогатного материнства дозволяється в їх країні.~~

Комісії зобов'язуються у своїй діяльності дотримуватись законодавства України, включаючи норми, щодо дотримання конфіденційності наданої їм інформації.

Порядок утворення та роботи Комісії визначається Кабінетом Міністрів України.

Стаття 12. Вибір статі майбутньої дитини

~~При застосуванні допоміжних репродуктивних технологій вибір статі майбутньої дитини допускається при наявності медичних (ризик передачі хвороби, що зчеплена зі статтю) або соціальних (наявність в сім'ї не менш двох дітей однієї статі) показань.~~

(Вже є відповідна стаття 26. У разі погодження необхідно змінити нумерацію наступних статей).

Стаття 13. Договір про заміне (сурогатне) материнство

За договором про заміне (сурогатне) материнство одна сторона (замінна (сурогатна) матір) зобов'язується виносити та народити дитину, яка має генетичний зв'язок з обома або одним із генетичних батьків (подружжя), а друга сторона (генетичні батьки (подружжя)) приймає від заміної (сурогатної) матері дитину після її народження та зобов'язується виплатити компенсації заміній (сурогатній) матері за виношування та народження дитини (окрім випадків, коли договір замінного (сурогатного) материнства укладений на безоплатній основі).

Сторонами договору замінного (сурогатного) материнства є замінна (сурогатна) сурогатна (замінна) матір та генетичні батьки.

Договір укладається у письмовій формі особисто сторонами та підлягає нотаріальному посвідченню.

Договір про заміне (сурогатне) материнство може бути укладений на платній або безоплатній основі.

Обов'язковою передумовою укладення договору про заміне (сурогатне) материнство є згода чоловіка заміної (сурогатної) матері (якщо замінна (сурогатна) матір перебуває у зареєстрованому шлюбі), укладена в письмовій формі та нотаріально посвідчена.

Істотними умовами договору про заміне (сурогатне) материнство є:

предмет договору про заміне (сурогатне) материнство;

умови щодо кількості ембріонів, яка буде перенесена в організм заміній (сурогатній) матері;

умови забезпечення своєчасного проведення пренатального скринінгу;

місце проживання заміної (сурогатної) матері в період виношування дитини;

вибір закладу охорони здоров'я, медичними працівниками якого будуть застосовуватись відповідні допоміжні репродуктивні технології;

обов'язок заміної (сурогатної) матері виконувати всі приписи лікаря, надавати інформацію про стан свого здоров'я та здоров'я дитини, яка виношується, передати генетичним батькам дитину після її народження у строк, визначений сторонами, місце проживання заміної (сурогатної) матері в період виношування дитини;

обов'язок генетичних батьків прийняти від **замінної (сурогатної)** матері дитину або двох і більше дітей незалежно від статі після їх народження у встановлений договором строк;

дії сторін у разі розірвання шлюбу генетичних батьків, визнання його недійсним, смерті подружжя (або одного з них), визнання подружжя (або одного з них) такими, що потребують стороннього догляду, смерті **замінної (сурогатної)** матері, антенатальної/інтранатальної/перинатальної загибелі дитини;

дії генетичних батьків та **замінної (сурогатної)** матері в разі народження дитини з генетичним захворюванням, вродженими вадами розвитку або іншими захворюваннями;

розмір компенсації **замінній (сурогатній)** матері за виношування та народження дитини (окрім випадків, коли договір **замінного (сурогатного)** материнства укладений на безоплатній основі);

порядок відшкодування витрат на медичне обслуговування, харчування, проживання **замінної (сурогатної)** матері, компенсації втраченого заробітку в період виношування дитини, пологів та післяпологовий період, матеріальне відшкодування у разі спричинення шкоди здоров'ю в результаті застосування методики **замінного (сурогатного)** материнства;

відповідальність сторін договору про **замінне (сурогатне)** материнство;

розмір, порядок та умови компенсації особі, яка буде виховувати та утримувати дитину до 3-х років у разі відмови від дитини генетичними батьками або коли дитина/діти не були передані з інших причин генетичним батькам з їх вини;

дії генетичних батьків та **замінної (сурогатної)** матері в разі невиношування дитини, штучного переривання або передчасного переривання вагітності;

дії сторін у разі визнання договору недійсним;

підстави та умови розірвання договору про **замінне (сурогатне)** материнство; компенсація **замінній (сурогатній)** матері в разі розірвання договору, укладення нового шлюбу або визнання шлюбу недійсним;

умови та порядок реабілітації **замінної (сурогатної)** матері у разі обмеження повсякденного функціонування внаслідок народження дитини для генетичних батьків;

дії сторін у разі народження **замінною (сурогатною)** матір'ю дитини/дітей у випадку, якщо одразу після народження така дитина/діти потребуватимуть медичної допомоги у зв'язку із станом її здоров'я.

Договір про **замінне (сурогатне)** материнство укладається за правилами, встановленими Цивільним кодексом України з урахуванням особливостей, передбачених цим Законом.

Стаття 14. Визначення походження дитини, народженої в результаті застосування допоміжних репродуктивних технологій

Походження дитини, народженої в результаті застосування допоміжних репродуктивних технологій, визначається відповідно до норм Сімейного кодексу України.

Визначення батьківства та підтвердження генетичного споріднення між новонародженим та генетичними батьками або одного з генетичних батьків у разі застосування методики замінного (сурогатного) материнства здійснюється шляхом генетичного дослідження на основі тесту ДНК одразу після народження дитини.

У випадку припинення шлюбу між генетичними батьками або визнання його недійсним, смерті подружжя (або одного з них), визнання померлими обох або одного із подружжя, щодо яких застосовувалось сурогатне (замінне) материнство, до народження дитини, визнання подружжя (або одного з них) такими, що потребують стороннього догляду батьками такої дитини визнаються генетичні батьки (подружжя), які є стороною договору про сурогатне материнство.

У разі їх відсутності близькі родичі генетичних батьків та члени їх сім'ї або інші особи відповідно до чинного законодавства можуть усиновити дитину або набути прав та обов'язків опікуна, піклувальника щодо дитини (прописати одразу передбачуваних опікунів дитини в договорі)..

Розділ III

ПРАВА ТА ОБОВ'ЯЗКИ ОСІБ, ЩОДО ЯКИХ ЗАСТОСОВУЮТЬСЯ ДОПОМІЖНІ РЕПРОДУКТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ

Стаття 15. Права та обов'язки осіб, щодо яких застосовуються допоміжні репродуктивні технології

Громадяни України, іноземці та особи без громадянства мають право звернутись до закладів охорони здоров'я стосовно вирішення проблеми безпліддя із застосуванням допоміжних репродуктивних технологій.

Особи, щодо яких застосовуються допоміжні репродуктивні технології, мають право:

- 1) самостійно вибирати заклад охорони здоров'я, медичні працівники якого будуть застосовувати допоміжні репродуктивні технології;
- 2) отримувати повну та достовірну інформацію про стан свого здоров'я;
- 3) отримувати інформацію про допоміжні репродуктивні технології, які будуть застосовуватись, їх ефективність, строки застосування, можливі ризики, побічну дію та ускладнення, медичні та правові наслідки, а також про альтернативні методи надання медичної допомоги;
- 4) на вибір кандидатури **замінної (сурогатної) матері**;
- 5) на зберігання, транспортування в—(та переміщення до інших закладів охорони здоров'я з метою лікування методиками допоміжних репродуктивних технологій) та **з метою** використання власних репродуктивних клітин, ембріонів;
- 6) на стаціонарне лікування у разі виникнення ускладнень вагітності/пологів **замінної (сурогатної) матері** або у донора ооцитів в циклі контрольованої стимуляції яєчників, ускладнень вагітності після втручань при фето-фетальному трансфузійному синдромі та інше **(донори та замінні (сурогатні) матері для іноземців на госпрозрахункових умовах мають знаходитись в стаціонарі, і не оплачуватись НЦЗУ);**
- 7) на отримання необхідних медичних послуг для недоношеної дитини;
- 8) **правовий захист від будь-яких форм дискримінації за станом здоров'я;**
- 9) **відшкодування шкоди, заподіяної її здоров'ю у зв'язку з проведенням лікувальних програм допоміжних репродуктивних технологій;**
- 10) **використання донорських репродуктивних клітин та ембріонів;**
- 11) на реалізацію інших прав, передбачених даним законом та чинним законодавством.

Особи, щодо яких застосовуються допоміжні репродуктивні технології, зобов'язані:

1) надати лікарям закладу охорони здоров'я дані попередніх досліджень та консультацій спеціалістів, які були здійснені поза даним закладом охорони здоров'я, а також всі необхідні документи, передбачені чинним законодавством для застосування щодо них допоміжних репродуктивних технологій;

2) надати достовірну інформацію про свій сімейний стан, повідомити всі відомі дані про стан свого здоров'я, спадкові, венеричні, психічні, онкологічні та інші захворювання, інші фактори, які можуть вплинути на процес лікування безпліддя шляхом застосування методів допоміжних репродуктивних технологій;

3) у разі народження монохоріальної двійні після селективного ембріотрансферу одного ембріона генетичні батьки зобов'язані визнати та забрати обох (усіх) дітей;

4) у разі народження передчасно народженої дитини генетичні батьки зобов'язані визнати та забрати її.

5) оплатити послуги медичної допомоги при пологах **замінної (сурогатної)** матері, яка народжує дітей для іноземних громадян в державних чи комунальних пологових будинках за затвердженими тарифами.

б) виплатити компенсацію замінній (сурогатній) матері за виношування, народження дитини, медичне обслуговування під час вагітності, харчування, проживання, власне пологів та післяпологовий період строком протягом шести тижнів після закінчення пологів (окрім випадків, коли договір замінного (сурогатного) материнства укладений на безоплатній основі);

Іноземці – громадяни країн, у яких методики допоміжних репродуктивних технологій не заборонені законом, а у випадках, коли іноземці проживають не в країні громадянської належності, - і законом країни проживання, зобов'язані надати лист за підписом представника дипломатичного представництва країни проживання з підтвердженням, що види допоміжних репродуктивних технологій, які будуть застосовані щодо них не заборонені в їхній країні.

Особи, щодо яких застосовуються допоміжні репродуктивні технології, несуть відповідальність за достовірність наданої ними інформації.

Контроль за дотриманням законодавства про безпеку і якість проведення лікувальних програм допоміжних репродуктивних технологій здійснює центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я.

Стаття 16. Дотримання умов конфіденційності при застосуванні допоміжних репродуктивних технологій

Відомості про факт звернення за медичною допомогою щодо лікування безпліддя із застосуванням допоміжних репродуктивних технологій, про застосовані допоміжні репродуктивні технології, про особу донора та інформація, яка стала відома в результаті застосування допоміжних репродуктивних технологій, належить до конфіденційної інформації і має статус лікарської таємниці.

Донація репродуктивних клітин, ембріонів та/або тканин, здійснюється на умовах анонімності особи донора та збереження лікарської таємниці.

Заклад охорони здоров'я повинен гарантувати пацієнтам конфіденційність переданих ними відомостей та інформації.

Передача відомостей та інформації, які стали відомі в результаті застосування допоміжних репродуктивних технологій, третім особам можлива лише за наявності письмової згоди пацієнтів.

Передача відомостей та інформації, які стали відомі в результаті застосування допоміжних репродуктивних технологій, третім особам без згоди пацієнтів можлива лише у передбачених законодавством випадках.

Генетичні батьки мають право на зазначення свого прізвища, ім'я та по батькові у медичній документації новонародженого у пологовому будинку.

Розділ IV

УМОВИ ТА ПОРЯДОК ЗДІЙСНЕННЯ ДОНАЦІЇ РЕПРОДУКТИВНИХ КЛІТИН, **ТКАНИН ТА ЕМБРІОНІВ**

Стаття 17. Правові основи донації репродуктивних клітин, тканин і ембріонів та наслідки її застосування

Донація репродуктивних клітин, тканин та ембріонів здійснюється на підставі інформованої добровільної письмової згоди донора/донорів.

Перелік медичних протипоказань для донорів репродуктивних клітин, тканин та порядок проведення медичного огляду донора встановлюється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я.

Отримання репродуктивних клітин, тканин у донорів здійснюється виключно в акредитованих закладах охорони здоров'я.

Донори репродуктивних клітин, тканин та ембріонів не набувають батьківських прав та обов'язків по відношенню до майбутньої дитини, а також не мають права з'ясовувати факт народження дитини та особи реципієнтів.

Донація репродуктивних клітин, ембріонів та /або тканин, здійснюється на умовах анонімності особи донора, за винятком донорів-родичів або донорів, які надали закладу охорони здоров'я інформовану добровільну згоду на розкриття їх особистих даних на випадок, коли цього будуть вимагати інтереси та/або здоров'я майбутньої дитини, зокрема для її лікування від спадкових хвороб.

Стаття 18. Захист прав донора та охорона його здоров'я

Держава гарантує захист прав донора та охорону його здоров'я.

Заклад охорони здоров'я зобов'язаний поінформувати донора про його права і обов'язки та порядок здійснення донорської функції.

Заклад охорони здоров'я забезпечує належне інформування донора щонайменше щодо тих аспектів, які стосуються донації і процесу збору матеріалу. Інформація повинна надаватися перед початком процесу донації.

Інформація повинна надаватися підготовленою особою, здатною передати інформацію у належний та зрозумілий спосіб із використанням термінів, які донор може легко зрозуміти.

Зазначена інформація повинна охоплювати: мету і характер процесу збору матеріалу, наслідки та зумовлені цим процесом ризики; аналітичні тести, якщо вони проводяться; реєстрацію та захист відомостей донора, лікарську таємницю; терапевтичну мету та потенційну користь, а також відповідні запобіжні заходи, призначені для захисту донора.

Донор повинен бути поінформованим про своє право одержати підтверджені результати аналітичних тестів зі зрозумілими поясненнями.

Потенційний донор перед початком донації надає письмову поінформовану згоду, за зразком, встановленим центральним органом виконавчої влади, що формує та реалізує державну політику в сфері охорони здоров'я.

Стаття 19. Донація репродуктивних клітин

Донором яйцеклітин може бути жінка віком 20-36 років (включно), яка має власну народжену нею здорову дитину без вроджених вад розвитку, за відсутності медичних протипоказань для донації після проходження медичного огляду.

Донором сперми може бути чоловік віком 20-40 років (включно) у разі наявності власної народженої дитини без вроджених вад розвитку за відсутності медичних протипоказань для донації після проходження медичного огляду.

Вимоги та порядок донації репродуктивних клітин затверджуються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я.

Стаття 20. Умови анонімності при донації репродуктивних клітин та тканин

Донація репродуктивних клітин та/або тканин, здійснюється на умовах анонімності особи донора та збереження лікарської таємниці, за винятком донорів-родичів або неанонімних донорів при наявності спільної письмової заяви донора та пацієнта на застосування допоміжних репродуктивних технологій.

На підставі добровільної інформованої згоди донора його дані можуть бути повідомлені реципієнтам або іншому закладу охорони здоров'я у випадках, коли донор є родичом реципієнтів, за взаємною згодою реципієнтів і донора, у разі передачі репродуктивних клітин донора в лікувальні заклади країн, законодавством яких не передбачається збереження анонімності донора, а також у випадках коли розкриття анонімності донора вимагається для лікування у майбутньої дитини виявленого спадкового захворювання.

Стаття 21. Фінансова компенсація донорам репродуктивних клітин

Донація репродуктивних клітин, можлива на платній та безоплатній основі за письмовою інформованою добровільною згодою донора/донорів.

Фінансова компенсація донору за донацію власних репродуктивних клітин виплачується за рахунок закладів охорони здоров'я, в яких були отримані репродуктивні клітини або за рахунок пацієнтів, щодо яких застосовано допоміжні репродуктивні технології.

Фінансова компенсація донору за донацію власних репродуктивних клітин виплачується за рахунок пацієнтів, щодо яких застосовано допоміжні репродуктивні технології, або за рахунок закладів охорони здоров'я, в яких були отримані донорські репродуктивні клітини, тканини або ембріони.

Розділ V

КРІОКОНСЕРВАЦІЯ, ЗБЕРІГАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ РЕПРОДУКТИВНИХ КЛІТИН, ЕМБРІОНІВ І ТКАНИН

Стаття 22. Умови та порядок кріоконсервації репродуктивних клітин, ембріонів та тканин

Пацієнти мають право на кріоконсервацію та подальше зберігання репродуктивних клітин, ембріонів та тканин в закладах охорони здоров'я, що застосовують допоміжні репродуктивні технології.

Кріоконсервація та подальше зберігання репродуктивних клітин, ембріонів та тканин здійснюється на основі письмової заяви пацієнтів на кріоконсервацію та зберігання в закладах охорони здоров'я, що застосовують допоміжні репродуктивні технології.

У разі смерті, визнання померлим, визнання недієздатним пацієнта, репродуктивні клітини або тканини якого кріоконсервовані, подальше використання таких репродуктивних клітин або тканин забороняється, якщо не існує письмово оформленого та нотаріально посвідченого розпорядження (заяви) пацієнта щодо подальшого їх використання. Посвідчення такого розпорядження (заяви) здійснюється в порядку, передбаченому чинним законодавством для посвідчення заповітів.

Інші умови та порядок кріоконсервації клітин, тканин та ембріонів встановлюються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я.

Стаття 23. Визначення власника репродуктивних клітин, ембріонів і тканин

Власниками репродуктивних клітин, ембріонів і тканин є пацієнти, щодо яких застосовують допоміжні репродуктивні технології.

Власниками донорських репродуктивних клітин і тканин є заклади охорони здоров'я, що застосовують допоміжні репродуктивні технології.

Стаття 24. Використання репродуктивних клітин, ембріонів і тканин

Після закінчення строку зберігання репродуктивних клітин, ембріонів і тканин пацієнтів зберігання їх припиняється з наступною утилізацією.

Пацієнти за спільною письмовою заявою мають право передати свої репродуктивні клітини та тканини для їх використання в науково-дослідних цілях закладам охорони здоров'я, що застосовують допоміжні репродуктивні технології в межах території України.

Вирощування ембріонів людини для дослідних цілей забороняється.

У випадках смерті або визнання померлим в судовому порядку подружжя або одного з подружжя, або припинення шлюбу використання кріоконсервованих ембріонів, що належать подружжю, чоловіку та жінці забороняється, а їх зберігання припиняється з наступною утилізацією, якщо не існує спільного письмово оформленого та нотаріально посвідченого розпорядження (заяви) пацієнтів щодо подальшого їх використання. Посвідчення такого розпорядження (заяви) здійснюється в порядку, передбаченому чинним законодавством для посвідчення заповітів.

У випадку зміни подружжям, або одним із подружжя рішення щодо використання репродуктивних клітин, ембріонів чи тканин, таке рішення має бути оформлене нотаріально.

Передача невикористаних в результаті застосування допоміжних репродуктивних технологій ембріонів іншому пацієнту забороняється.

Стаття 25. Перевезення репродуктивних клітин, ембріонів і тканин

Перевезення репродуктивних клітин, ембріонів і тканин в межах України, їх зберігання, ввезення на митну територію України здійснюється виключно на підставі супровідної документації закладів охорони здоров'я, в яких здійснюється лікування безпліддя із застосуванням допоміжних репродуктивних технологій або в яких були отримані репродуктивні клітини, ембріони і тканини.

~~Репродуктивні клітини, репродуктивні тканини та ембріони людини не підлягають вивозу та продажу закордон.~~

~~Порядок перевезення репродуктивних клітин, ембріонів і тканин в межах України, їх зберігання та утилізації, ввезення репродуктивних клітин, ембріонів і тканин на митну територію України встановлюється Кабінетом Міністрів України.~~

Порядок перевезення репродуктивних клітин, ембріонів і тканин в межах України та їх зберігання встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Порядок ввезення репродуктивних клітин, ембріонів і тканин на митну територію України та вивезення за межі території України затверджується Кабінетом Міністрів України.

Стаття 26. Вибір статі майбутньої дитини

При застосуванні допоміжних репродуктивних технологій вибір статі майбутньої дитини не допускається за виключенням випадків можливості спадкування захворювань, пов'язаних зі статтю. Перелік таких захворювань визначається центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я.

Стаття 27. Посередництво у сфері допоміжних репродуктивних

~~Проведення господарської діяльності в сфері допоміжних репродуктивних технологій закладами охорони здоров'я та посередниками (агентствами) забороняється.~~

1. Посередник при проведенні лікувальних програм допоміжних репродуктивних технологій, має право на достовірну та своєчасну інформацію про стан здоров'я донора, замінної (сурогатної матері), реципієнта, пацієнта, пов'язану із проведенням лікувальних програм допоміжних репродуктивних технологій;

2. Посередник при проведенні лікувальних програм допоміжних репродуктивних технологій, зобов'язується:

1) сприяти сторонам у реалізації їх прав та обов'язків, передбачених цим законом, іншими нормативно-правовими актами, договорами, тощо;

2) створювати належні умови для проведення лікувальних програм допоміжних репродуктивних технологій;

3) полегшувати обіг інформації між усіма учасниками переговорного процесу, пов'язаного із проведенням лікувальних програм допоміжних репродуктивних технологій;

4) мати письмову інформовану добровільну згоду від пацієнта про право розголошення стану здоров'я пацієнта, його діагноз, відомості, одержані під час медичного обстеження, зокрема відповідні медичні документи, що стосуються здоров'я пацієнта закладу охорони здоров'я, у якому будуть застосовуватися лікувальні програми допоміжних репродуктивних технологій.

Стаття 28. Міжнародне співробітництво

Заклади охорони здоров'я, що здійснюють діяльність у сфері допоміжних репродуктивних технологій, та їх об'єднання можуть бути учасниками

міжнародних організацій та об'єднань в галузі репродуктивної медицини. Держава гарантує зазначеним організаціям належні умови діяльності на території України, сприяє розширенню і поглибленню участі України у заходах, що ними проводяться.

Заклади охорони здоров'я, що здійснюють діяльність у сфері допоміжних репродуктивних технологій, та їх об'єднання мають право відповідно до чинного законодавства самостійно укладати договори (контракти) з іноземними юридичними і фізичними особами щодо співробітництва, брати участь у реалізації міжнародних програм в галузі репродуктивної медицини, здійснювати обмін прогресивними методами і технологіями, необхідних для забезпечення репродуктивного здоров'я, організовувати спільну підготовку фахівців, розвивати та підтримувати всі інші форми міжнародного співробітництва, що не суперечать міжнародному праву і національному законодавству.

Стаття 29. Заборона реклами для залучення майбутніх **замінних (сурогатних) матерів**

Забороняється реклама з метою залучення майбутніх **замінних (сурогатних)** матерів для застосування методик допоміжних репродуктивних технологій.

Реклама донорства репродуктивних клітин і тканин забороняється.

Стаття 30. Відповідальність за порушення законодавства

~~Юридичні та фізичні особи, винні в порушенні законодавства про допоміжні репродуктивні технології, несуть цивільну, адміністративну або кримінальну відповідальність згідно із законодавством.~~

Юридичні, фізичні особи, фізична особа-підприємець, які винні у порушенні встановлених цим Законом прав донорів, порядку взяття, зберігання, реалізації та застосування допоміжних репродуктивних технологій, порядку контролю за безпекою та якістю ембріонів, порядку медичного обстеження донора, генетичних батьків перед застосування допоміжних репродуктивних технологій, несуть встановлену законодавством дисциплінарну, адміністративну, цивільну чи кримінальну відповідальність.

Розділ VI

ПРИКІНЦЕВІ ТА ПЕРЕХІДНІ ПОЛОЖЕННЯ

1. Цей Закон набирає чинності з дня його опублікування.
2. До приведення законодавства України у відповідність із цим Законом закони та інші нормативно-правові акти застосовуються в частині, що не суперечить цьому Закону.
3. Внести зміни до таких законодавчих актів України:
  - 1) У Законі України «Основи законодавства про охорону здоров'я» (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1993, № 4, ст.19 від 26.01.1993):
статтю 48 викласти в наступній редакції:
«Стаття 48. Застосування допоміжних репродуктивних технологій
Застосування допоміжних репродуктивних технологій здійснюється у визначеному законом порядку.»
  2. У Кримінальному кодексі України (Відомості Верховної Ради України, 2001 р., № 25-26, ст.131):
    - 1) Доповнити статтею 138¹ такого змісту:
«Стаття 138¹. Перенесення ембріона людини в організм жінки без її згоди

1. Перенесення ембріона людини в організм жінки без її згоди, - карається обмеженням волі на строк до трьох років або позбавленням волі на той самий строк, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

2. Те саме діяння, якщо воно спричинило смерть або інші тяжкі наслідки, - карається позбавленням волі на строк від трьох до п'яти років, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.»

2) Доповнити статтею 168¹ такого змісту:

«Стаття 168¹. Розголошення відомостей про застосування допоміжних репродуктивних технологій

1. Розголошення відомостей про застосування допоміжних репродуктивних технологій всупереч волі осіб, які брали участь у їх застосуванні, -

карається штрафом до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадськими роботами на строк до двохсот сорока годин, або виправними роботами на строк до двох років.

2. Діяння, передбачене частиною першою цієї статті, вчинене службовою особою або працівником медичного закладу, яким відомості про застосування допоміжних репродуктивних технологій стали відомі по службі чи по роботі, або якщо воно спричинило тяжкі наслідки, -

карається штрафом до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або обмеженням волі на строк до трьох років, або позбавленням волі на той самий строк, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років або без такого.»;

3) Доповнити статтею 169¹ такого змісту:

«Стаття 169¹. Порушення наслідування генетичних зав'язків при перенесенні ембріона

1. Умисне порушення наслідування дитиною генетичних зав'язків подружжя (або одного з майбутніх батьків) при перенесенні в організм іншої жінки ембріона людини, зачатого в результаті застосування допоміжних репродуктивних технологій, -

караються обмеженням волі на строк до трьох років або позбавленням волі на той самий строк, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

2. Діяння, передбачене частиною першою цієї статті, вчинене службовою особою або працівником медичного закладу, що супроводжувалося підробленням документів, -

карається позбавленням волі на строк від трьох до п'яти років, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.»;

4) Внести зміни до статті 290 Цивільного кодексу України (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, № 40, ст.356), виклавши її в такій редакції:

«Стаття 290. Право на донорство

1. Повнолітня дієздатна фізична особа має право бути донором крові, її компонентів, а також органів, ембріонів та інших анатомічних матеріалів та

репродуктивних клітин і тканин. Особа віком до 18 років може бути живим донором гемопоетичних стовбурових клітин відповідно до закону.

Донорство крові, її компонентів, органів, ембріонів та інших анатомічних матеріалів, репродуктивних клітин і тканин здійснюється відповідно до закону.

2. Взяття органів та інших анатомічних матеріалів з тіла фізичної особи, яка померла, не допускається, крім випадків і в порядку, встановлених законом.

3. Фізична особа може дати письмову згоду на донорство її органів та інших анатомічних матеріалів на випадок своєї смерті або заборонити його.

Особа донора не повинна бути відомою реципієнту, а особа реципієнта - родині донора, крім випадків, коли реципієнт і донор перебувають у родинних відносинах.».

3. У Сімейному кодексі України (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2002, № 21-22, ст.135):

Стаття 133. доповнити новою частиною такого змісту:

«2. Якщо дитина народилася за допомогою методики **замінного (сурогатного)** материнства, генетичні батьки записуються батьками дитини»

Статтю 135 доповнити новою частиною такого змісту:

«3. Якщо генетичні батьки дитини, народженої за допомогою методики **замінного (сурогатного)** материнства, не зареєстрували народження дитини у встановлений законодавством строк, державна реєстрація її народження проводиться за рішенням органу опіки та піклування, яким визначається прізвище, власне ім'я, по батькові дитини. Батьками дитини, народженої за допомогою методики **замінного (сурогатного)** материнства, зазначаються генетичні батьки.».

4. У Законі України «Про державну реєстрацію актів цивільного стану (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2010, № 38, ст.509):

Статтю 13 доповнити новою частиною восьмою такого змісту:

«7. Державна реєстрація народження дитини, яка народилась внаслідок застосування методики **замінного (сурогатного)** материнства, і яку не забрали з пологового будинку, іншого закладу охорони здоров'я, підкинули або яка була знайдена, проводиться органом державної реєстрації актів цивільного стану за письмовою заявою представника органу опіки та піклування.

Прізвище, ім'я та по батькові дитини зазначаються на підставі рішення органу опіки та піклування. Батьками дитини, народженої за допомогою методики **замінного (сурогатного)** материнства, зазначаються генетичні батьки.».

5. У Кодексі України про адміністративні правопорушення (Відомості Верховної Ради Української РСР, 1984 р., додаток до № 51, ст.1122):

1) доповнити статтею 46³ такого змісту:

«Стаття 46³. Порушення вимог законодавства щодо застосування допоміжних репродуктивних технологій або їх застосування без ліцензії

1. Порушення вимог законодавства щодо застосування допоміжних репродуктивних технологій -

тягне за собою накладення штрафу на громадян – від п'ятисот до однієї тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, на посадових осіб – від однієї тисячі до трьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

2. Застосування допоміжних репродуктивних технологій без ліцензії – тягне за собою накладення штрафу на громадян - від однієї тисячі до трьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, на посадових осіб - від трьох тисяч до п'яти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.»;

6. У Цивільному Кодексі України (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, №№ 40-44, ст.356) абзац перший частини першої статті 290 викласти у такій редакції:

«1. Повнолітня дієздатна фізична особа має право бути донором крові, її компонентів, а також органів та інших анатомічних матеріалів. Особа віком до 18 років може бути живим донором гемопоетичних стовбурових клітин відповідно до закону.»

7. Кабінету Міністрів України у тримісячний термін після набрання чинності цим Законом:

подати на розгляд Верховної Ради України пропозиції щодо приведення законів України у відповідність з цим Законом;

привести у відповідність з цим Законом свої нормативно-правові акти;

забезпечити прийняття відповідно до компетенції нормативно-правових актів, що випливають з цього Закону;

забезпечити перегляд і скасування міністерствами, іншими центральними органами виконавчої влади України їх нормативно-правових актів, що суперечать цьому Закону.

**Голова Верховної Ради
України**